

української держави й регіону. Конкретні напрямки соціальної політики в регіоні (пріоритети, механізми реалізації, заходи) у значній мірі залежать від соціально-економічного стану й специфіки території [8, с. 47].

Регіональна соціальна політика, яка є складовим компонентом загальнонаціональної соціальної політики, впливає на утвердження принципів соціальної держави в регіонах України, досягнення його цілей і задач.

Соціальна політика органів місцевого самоврядування – це складова частина політики органів місцевого самоврядування, спрямована на поліпшення життєдіяльності її підвищення добробуту населення, що регулюється Конституцією України, державними законами, постановами Уряду України, правовими актами органів місцевого самоврядування.

Соціальні: політика органів місцевого самоврядування як складова частина діяльності органів соціальної держави містить у собі: призначення і виплату пенсій, допоміг; сприяння забезпеченню зайнятості працездатного населення; запобігання зниження реальних доходів за рахунок створення систем соціальної адресної допомоги; підтримку малозабезпечених груп населення по придбанню і якості житла; створення умов для реабілітації інвалідів і розвитку соціальної інфраструктури.

Соціальна політика на місцевому рівні – важлива складової соціальної політики, що здійснюється суб'єктами в соціальній державі. В систематизації принципів соціальної держави та їхньої реалізації роль відіграють програми соціального розвитку країни, а також її регіонів, що розробляються і реалізуються на всіх трьох рівнях. У програмах соціального розвитку для кожної з галузей соціальної сфери визначаються мета, їх кількісні і якісні характеристики в заданий термін. Реалізація програм соціального розвитку є пріоритетною діяльністю соціальної держави. Зазначені програми сприяють реалізації наступних основних принципів соціальної політики: забезпечення надання громадянам соціальних прав, гарантованих Конституцією; створення умов, що забезпечують громадянам можливості для підвищення їхнього рівня життя власними зусиллями й засобами; адресність соціальної допомоги – надання такої допомоги громадянам (родинам), що з об'єктивних причин не мають достатнього доходу і власності, здатної приносити дохід; узгодження інтересів поколінь.

Список використаних джерел

1. Семигіна Т.В. Порівняльна соціальна політика / Т.В. Семигіна. – К.: МАУП, 2005. – 246 с.
2. Качалова І. Соціальні індикатори рівня життя населення / І.Качалова // Статистичний збірник. – К., 2012. – 249 с.
3. Пасько Я.І. Соціальна держава і громадянське суспільство: співпраця versus протистояння / Ярослав Ігорович Пасько. – К.: ПАРАПАН, 2008. – 272 с.
4. Макарьська О.В. Державні соціальні програми: теоретичні аспекти, методика, розробки та оцінки / О.В. Макарьська: Монографія. – К.: Ліра, 2004. – 328 с.
5. Політична система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії: монографія / за заг. ред. д.і.н., проф. А.І. Кудряченка. – К.: НІСД, 2007. – 396 с.
6. Політична стратифікація суспільства: монографія / [В.А. Полторак та ін.; за ред. В.А. Полторака]. – Д.: Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля, 2013. – 211 с.
7. Семигіна Т.В. Політика охорони громадського здоров'я в Україні у контексті процесів глобалізації (політологічний аналіз):

автореф. дис. ... д-ра політ. наук: 23.00.02 / Семигіна Тетяна Валеріївна; Нац. акад. наук України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І.Ф. Кураса. – К., 2013. – 44 с.

8. Соціальна політика та механізми її реалізації в Україні (політологічний аналіз): монографія / Олена Березовська-Чміль. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, 2013. – 168 с.

References

1. Semygima T.V. Porivnjal'na social'na polityka / T.V. Semygina. – K.: MAUP, 2005. – 246 s.
2. Kachalova I. Social'ni indykatory rivnja zhyttja naselennja / I.Kachalova // Statystychnyj zbirnyk. – K., 2012. – 249 s.
3. Pas'ko Ja.I. Social'na derzhava i gromadjans'ke suspil'stvo: spivpracja versus protystojannja / Jaroslav Igorovych Pas'ko. – K.: PARAPAN, 2008. – 272 s.
4. Makars'ka O.V. Derzhavni social'ni programy: teoretychni aspekty, metodyka, rozrobky ta ocinky / O.V. Makars'ka: Mono-grafija. – K.: Lira, 2004. – 328 s.
5. Politychna systema i gromadjans'ke suspil'stvo: jevropejs'ki i ukrai'ns'ki realii': monografija / za zag. red. d.i.n., prof. A.I. Kudrjachenka. – K.: NISD, 2007. – 396 s.
6. Politychna stratyfikacija suspil'stva: monografija / [V.A. Poltorak ta in.; za red. V.A. Poltoraка]. – D.: Dnipropetr. un-t im. Al'freda Nobelja, 2013. – 211 s.
7. Semygina T.V. Polityka ohorony gromads'kogo zdorov'ja v Ukraїni u konteksti procesiv globalizacij (politologichnyj analiz): avtoref. dys. ... d-ra polit. nauk: 23.00.02 / Semygina Tetjana Valeriejivna; Nac. akad. nauk Ukraїny, In-t polit. i etnonac. doslidzh. im. I.F. Kurasa. – K., 2013. – 44 s.
8. Social'na polityka ta mehanizmy iї realizacii v Ukraїni (politologichnyj analiz): monografija / Olena Berezovs'ka-Chmil'. – Ivano-Frankivs'k: Vyd-vo Prykarpats'kogo nacional'nogo universytetu im. Vasylja Stefanyka, 2013. – 168 s.

Kozh M.O., associate professor, National University of Kiev Taras Shevchenko (Ukraine, Kiev), khyloko.m@gmail.com

State Strategy priorities in social policy

The features of the social policy in modern states under the conditions of globalization, and the opportunities for political marketing in the development of the Ukrainian state are analyzed.

Keywords: efficiency, social policy, socialization, socialization effectiveness of political systems, social state, model of social policy, political marketing.

Корж М.А., доцент, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), khyloko.m@gmail.com

Приоритеты государственной стратегии в сфере социальной политики

Рассматриваются особенности социальной политики в современных государствах в условиях процессов глобализации, возможности применения политического маркетинга в развитии украинского государства.

Ключевые слова: эффективность, социальная политика, социализация, социализационная эффективность политических систем, социальное государство, модель социальной политики, политический маркетинг.

* * *

УДК 00 8(477): 321: 504

Степико К. М.,
аспірантка відділу гуманітарної політики,
Національний інститут стратегічних досліджень
(Україна, Київ), stepiko@niss.gov.ua

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглядається діалогічність української культури як альтернатива діяльнісній парадигмі буття людини у світі, яка спонукає до обмеження еоцентризму, утвердження відкритості в стосунках із "Іншим" та природним середовищем. Особливої актуальності проблема діалогічності культури набуває в контексті дискусії про співвідношення минулого, сучасного і пріоритетів майбутнього, полікультурності суспільства, взаємозв'язку між потребою актуалізації культурних традицій і модернізації усіх сфер суспільно-політичного життя, євроінтеграції та викликів глобалізації, потреби зміни екологічної парадигми буття суспільства, взаємозодження різновекторних ціннісних орієнтацій населення держави, подолання синдрому "розколотого суспільства." Утвердження діалогічності культури є актуальним та важли-

вим вектором розвитку гуманітарної політики української держави, забезпечення її самобутності та безпеки

Ключові слова: діалогічність та монологічність культури, культурна політика, культурний діалог, державна політика, екологічні зарозси.

Формування цілісної концепції діалогічності культури є визначальною характеристикою її трансформацій в умовах глобалізації. Тому дослідження чинників та механізмів її формування в Україні, аналіз впливу діалогічності культури на гуманітарну безпеку держави є важливим теоретико-методологічним завданням наукового дискурсу.

Метою статті є визначення методології та осмислення практик діалогу як сутнісних характеристик української культури в процесі її сучасних трансформацій. Окрім того, що сьогодні діалог є феноменом усіх сфер суспільного буття – політики, економіки, соціальної та духовної сфери (від філософії до соціолінгвістики) – в умовах цивілізаційних трансформацій він набуває якості інструмента пізнання та перетворення соціальної дійсності, особливо культури як способу буття соціуму.

Крім різних шкіл і напрямів зарубіжної філософії та соціо-гуманітаристики, різні аспекти проблеми культурних трансформацій та діалогового відношення були предметом дослідження українських науковців – Т. Андрущенко, Є.Бистрицького, М. Булатова, Т.Василевської, В. Вашкевича, А.Єрмоленка, К.Жоля, Є.Злобіної, Т. Злобіної, К. Іванової, Ю.Іщенко, Н.Колотилова, С.Крилової, С.Кримського, В.Лук'янець, В.Малахова, О.Назаренко, О.Охрімчук, Р.Олександрова, Б. Парахонського, М. Поповича, Л.Ситниченко, С.Пролеєва, О.Соболь, В.Табачковського, В. Шинкарука, Н.Хамітова та інших.

Разом із тим, залишається ціла низка проблем, які потребують концептуального осмислення: якою є природа культурних трансформацій сучасної діяльнісної цілераціональної парадигми буття людини у світі, які засади є визначальними у становленні діалогічності української культури, які існують чинники та механізми цих змін, яка тут роль належить культурним традиціям та інноваціям, наскільки ефективним є консолідаційний потенціал культурного плюралізму, яка роль держави у становленні діалогу як способу суспільного буття, який вплив має традиційна монологічна модель культури на гуманітарну безпеку української держави.

Ставлення до “Інших” засновується не тільки на теоретичних постулатах радикального Просвітництва та марксистської діалектики існування раціональної поляризації цінностей, а воно є, можливо, одним з найдревніших архетипів людської свідомості, коли “чужий” ідентифікувався з “ворогом”, у протистоянні з яким вирішувалося питання життя та смерті. Небезпідставно вже К. Леві-Строс наголошував на особливій логіці міфичної свідомості, що, зберігаючи конкретно-чуттєвий і метафоричний характер, упорядковує світ як низку фундаментальних опозицій: “чоловіче – жіноче”, “життя – смерть”, “своє – чуже”. Зрозуміло, що “ворожому”, “ворогові” відводилося особливе місце. Йому не тільки треба було протистояти, а водночас і освоювати, і перетворювати на щось зрозуміле, невороже, власне “своє”.

У сучасній демократичній європейській традиції, поширеній і на Україні, “Інший” – це просто не “наш”, але такий, що має право на власне “Я” і власний

цивілізаційний вибір. Проте Україна, на відміну від багатьох розвинених країн світу, що вже вибудували власну культурну ідентичність, та своє особливе ставлення до “Іншого”, є незавершеним проектом. І тому, культура як певний спосіб буття, повинна виконувати роль домінанти цивілізаційного вибору та задовольняти прагнення соціальної системи до стабільності та пропонувати індивідам перспективу їх гуманітарного розвитку. З цієї точки зору монологічність чи діалогічність культури – це оцінка стану та буттєвих пріоритетів громадян держави. Діалогічність культури є визначальною засадою людиновимірності способу буття суспільства (враховує потреби та інтереси “Іншого” – індивіда, етносу, нації, держави) та соціальності поведінки людини (її цілераціональності за М.Вебером).

Виходячи з розуміння діалогічності культури як відношень “Я-Воно” та “Я-Ти” (М.Бубер) стан та тенденції розвитку сучасної української культури включають в себе два ряди відносин – стосунки між людьми та відношення суспільства до навколишнього природного середовища. Стосовно стосунків між людьми діалогічність та толерантність завжди були прикметною рисою української культури. Із толерантними рисами української ментальності пов’язані і давні традиції полікультурності. Крім всього іншого, вони обумовлені її проміжним положенням між західноєвропейською і євразійською цивілізаціями. Як стверджує М.Михальченко, в цьому є позитивний момент: “Амбівалентність багатьох характеристик суспільного життя України дозволяє більш “м’яко” входити в сучасні глобальні процеси, зворотно впливати на наших сусідів” [1, с. 307].

Протягом своєї історії Україна була місцем зустрічі, перетину та взаємовпливу множини культурно-цивілізаційних і геополітичних впливів, що визначили наявний амбівалентний стан культурних преференцій її громадян та цілу низку етнополітичних проблем сьогодення. Проте вже зараз у країні є певний мінімум національного консенсусу, що уможливує її поступ як відносно стабільної та демократичної спільноти. У державі на сьогодні створена належна політико-правова база, що відповідає потребам розвитку багатоетнічного суспільства та міжнародно-правовим стандартам у сфері захисту, наприклад, прав етнічних меншин та іммігрантів, забезпечує їм усі необхідні умови для повноцінного проживання на її території, залучаючи до всіх сфер життєдіяльності суспільства, консолідує їх навколо національних інтересів держави.

Проте забезпечення прав та свобод етнічних меншин та іммігрантів має розглядатися як забезпечення фактичної рівності осіб, які входять до них, з усіма іншими, що складають їх оточення, але не як пільга, заснована на етнічній приналежності. Такий механізм забезпечує розвиток людини і громадянина, а через нього і всього суспільства, уможливує збереження національно-культурної самобутності на основі врахування спільних культурних інтересів за використання індивідуального підходу до задоволення специфічних культурних потреб та особливостей розвитку окремих груп, які відрізняються етнічними, мовними і культурними характеристиками.

У сучасній демократичній європейській традиції, поширеній і на Україні, “Інший” – це просто не “наш”,

але такий, що має право на власне "Я" і власний цивілізаційний вибір. Як показують соціологічні дослідження [2, с. 519–532], незважаючи на складні, а часом і трагічні стосунки зі своїми сусідами, в українців не виробився ксенофобський комплекс проти жодного з них. Навіть латентна конкуренція в Україні двох проектів нації – української політичної та російської політичної – має, на наш погляд, своїми засадами і асиміляторську політику російської держави, і ідеологічну гомогенність культурного простору федерації, однак не світовідношення українців. Для ефективного функціонування свого цивілізаційного "Я" російська влада має поширювати свою культурну окремішність на не суб'єктів федерації, а на сусідів. Складником цієї політики є російський варіант політичної нації в Україні. "Інакшість" України потрібна Росії для того, щоб її культурні рефлексії заповнювали перманентну відсутність таких рефлексивних ідентифікацій стосовно суб'єктів федерації (в більшості своїй неслов'янських), які, як і за часів СРСР, не є етнонаціональними утвореннями.

Навіть у кризовій ситуації, яка розвивалася на Україні наприкінці 2013 – початку 2014 року, у переважній більшості людей не було яскраво виражених типових для таких подій панічних чи агресивних реакцій стосовно "Іншого". Як стверджують психологи, (MIGnews.com.ua) Україна показала абсолютно нетипову реакцію на ті події, що відбувалися. Як стверджує психолог Л.Гридковець, коли відбуваються різноманітні масові заходи, у більшості населення різних країн включаються різноманітні "первісні інстинкти", які замінюють моральні, етичні принципи. Починається мародерство, крадіжки. У той же самий час український простір самоорганізувався, що є саме нетиповим щодо таких ситуацій. Пояснюється це передусім, тим, що українська нація, українці є не агресивними по базовій своїй характеристиці – ментальності (MIGnews.com.ua).

Також для українського колективного несвідомого, на думку А.Кульчицького, характерним є архетип "доброї", "ласкавої", "родючої Землі", який як основа світоглядної толерантності супроводжує український народ впродовж всієї його історії. Крім того, формування української психіки привело до переважання рефлексивної світоглядної установки над наочною, орієнтованою на навколишній світ. Схильність до рефлексії узгоджується з емоційно-плотським характером і зменшує роль раціонально-вольового компоненту психіки [3, с. 48-65].

Також досить важливим у формуванні ментальних установок українців був архетип Богині-матері. Він став основою етнічної домінанти українського національного характеру. Архетип матері тісно пов'язаний з культом Великої Богині, який виник ще в часи трипільської культури, згодом трансформувались в культ Богородиці. Мати відіграє основну роль у вихованні дітей, домінує в житті сім'ї. Таким чином, архетип Матері позбавляє світогляд українців, на думку деяких дослідників, агресивної активності. Українська етнічна психіка ґрунтується також на емоційно-чуттєвому характері або "кордоцентричності" (П. Юркевич), відсутність національної зарозумілості, психологічне неприйняття деспотичного характеру

центральної влади та будь-якого насилля у сфері особистих прав і свобод [4, с. 61].

Тенденції ж монологічності української культури, на думку М. Рябчука, зумовлені тривалим її колоніальним, пригнобленим станом і природним переважанням захисної реакції над усіма іншими. Діалог сприймається такою культурою як щось зовнішнє, а тому і переважають монологічні жанри – сповідь, інвектива, повчання [5, с. 215-216]. Тобто своєрідність української культури як способу буття полягає в тому, що вона має різні культурні патерни, які сформувалися під впливом різних держав, що відрізнялися рівнем та способом культурного, економічного та світоглядного розвитку.

Проте, на нашу думку, головні виклики та ризики діалогічності української культури мають власні засади та чинники самовідтворення, що здатні до еволюції та розвитку. Головні з них обумовлюються загальноцивілізаційною діяльнісною парадигмою буття людини у світі. Домінуюча сьогодні в усіх сферах життя суспільства доцільність зруйнувала міру та гуманістичні смисли цього буття. В умовах діяльної парадигми культури людина перетворюється на "квасзілюдину", бо відповіді на засадничі запитання її буття: "що хочу?" (бажання), "що можу?" (права), "що маю?" (побут), "звідки?" (історія), "куди?" (ідеологія), "що є світ?" (світогляд) і "що є я?" (моральний закон) їй нав'язані потребами економічної, політичної та суспільної доцільності. Тому, без критичного переосмислення ролі та місця людської діяльності в і в поступі українського суспільства людства, співвіднесення її з категорією буття не можливо створити більш-менш адекватну реаліям картину культурного розвитку України, визначити головні її патерни – монологічні та діалогічні.

Діяльність, загалом, може вирішити всі проблеми людини як цілепокладаючого суб'єкта, але сама ця іпостась – цілепокладаючий суб'єкт – є лише одним із вимірів людини, який не охоплює всієї повноти її існування. Ігнорування в діяльності цього незбігу (а його й не може не ігнорувати діяльність, бо в ній людина є суб'єктом і носієм цілей) призводить до негативного руйнівного впливу діяльності на умови людського існування. Людина внаслідок своєї діяльності втрачає не лише природні ресурси, а й себе як живу та культурну істоту. До розряду того, що руйнується, належать не тільки власне тіло людини, а й елементарні людські почуття, засади моральності, культурне середовище, що не може не бути об'єктом досліджень в сфері безпеки і, перш, за все у сфері гуманітарної безпеки як людства взагалі, так і окремих держав зокрема.

Тому, головним виміром монологічності української культури є індустріально-діяльнісне, споживацьке ставлення до природи. Таким чином, визначальним пріоритетом формування діалогічності сучасної української культури є зміна екологічної парадигми буття суспільства, за якої природа постане не стільки об'єктом його діяльності активності, скільки невідомою складовою антропосоціогенезу. На сьогоднішній день, багатьом стало зрозуміло, що сучасна цілерациональна стратегія економічного розвитку більшості країн суперечить вимогам їх безпеки, як економічної, так і ресурсної, продовольчої, кліматичної, тощо.

Важливість зміни екологічної парадигми буття українського суспільства зафіксована в Стратегії національної безпеки України на 2010-2015 рр., де підкреслено, що нераціональне використання мінерально-сировинних природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища токсичними та екологічно небезпечними відходами становить загрози національній безпеці держави і є проблемою. Головним принципом вирішення цієї проблеми, на нашу думку, має бути узгодження економічної ефективності, соціальної справедливості та гуманістичного природокористування. Відношення в Україні протягом тривалого історичного розвитку до навколишнього природного середовища за принципом корисності (об'єкта, "Воно" за М.Бубером) мало своїм наслідком масштабну його екстенсивну експлуатацію та призвело до негативних техногенних змін регіонального рівня і суттєвого зменшення асиміляційного (еколого-захисного) потенціалу природи. У довгостроковому плані стан навколишнього середовища в державі характеризується аномальним рівнем техногенних навантажень на земельні, водні, біотичні, мінерально-сировинні ресурси, що одночасно є екологоформуєчими системами, а також зростаючим впливом глобальних змін клімату (потепління, збільшення інтенсивності опадів та ін.).

Активний прояв техногенезу також пов'язаний з високим рівнем урбанізації України, у межах якої загальна площа міст і селищ сягає 19 тис. км² (3% площі території держави) із зосередженням біля 70 % населення держави ["Урбанизация и загрязнение воздуха в городах"]. – Режим доступу: http://www.worldbank.org/depweb/beyond/wrtu/wnr_10.pdf].

Нині формування ВВП в Україні відбувається значною мірою за рахунок функціонування значної кількості енерго-ресурсоемних виробництв (гірничодобувних, хімічних, металургійних та ін.), що є найбільшими забруднювачами довкілля. Водночас має місце недостатній рівень технологічного оновлення виробництва, підприємств із переробки промислових і побутових відходів, а також економії первинної сировини. З упевненістю можна стверджувати, що зараз в Україні зберігається енерго та ресурсозатратна структура економічного розвитку з енергоемністю ВВП, що в 3-4 рази перевищує середньоєвропейський рівень. У цілому, це негативно впливає на стан навколишнього середовища і здоров'я населення держави.

Про актуальність оцінки стану екологічної сфери, результати якої мають стати основою прийняття виважених управлінських рішень, свідчить досить сумна статистика. Загалом екологічно чистою в Україні вважається лише 6% її території. В Законі України "Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" відмічено, що "антропогенне і техногенне навантаження на навколишнє природне середовище в Україні у кілька разів перевищує відповідні показники у розвинутих країнах світу". [6].

Як відмічають науковці НІСД, продовження розвитку України за такою моделлю, може призвести до зниження економічної ефективності природокористування та формування масштабних екологічних загроз, з яких вони виділяють наступні: погіршення

екологічного стану джерел водопостачання; збільшення обсягів утворення промислових і побутових відходів; погіршення умов землекористування; погіршення стану лісових ресурсів; збільшення обсягів викидів промислових підприємств; зростання обсягів забруднених зворотних вод у загальному водовідведенні; підвищення аварійності інженерних мереж промислово-міських агломерацій; вплив глобальних змін клімату; збільшення викидів в атмосферне повітря; порушення річкової мережі; зростання кількості промислових аварій; розвиток трансграничних загроз [7].

Реальна перспектива поліпшення екологічної ситуації в Україні може бути пов'язана з позитивним досвідом європейських країн у частині оптимізації параметрів природокористування шляхом часткового зменшення обсягів використання земельних, водних, мінеральних ресурсів, а також певного прискорення процесу запровадження сучасних європейських підходів і стандартів екологічної безпеки. На відміну від нашої держави, екологічна політика є одним із найважливіших напрямів діяльності Європейського Союзу.

Аналіз та оцінка стану екологічної сфери в Україні, засвідчує про наявність серйозних проблем у цій сфері, що є наслідком довготривалого та неощадливого природокористування в рамках діяльнісної парадигми буття людини. Причини виникнення екологічних проблем в Україні знаходяться сьогодні уже не в полі дискусійних природоохоронних наукових концепцій про стан та перспективи зміни навколишнього природного середовища, а в сфері забезпечення національної безпеки держави.

Складна екологічна ситуація в Україні значною мірою зумовлена тим, що в Україні недостатня увага приділяється питанням гуманізації суспільної свідомості та моралі, культури та освіти, що передбачає формування принципово нових цінностей, пріоритетів та світоглядних орієнтирів соціально-економічного розвитку, націленого, в тому числі, на раціональне використання природних ресурсів і збереження та гармонійне відтворення усіх екосистем. Тому, важливою задачею та одним із головних пріоритетів на шляху до формування діалогічності культури як способу буття українського суспільства, є формування у суспільній свідомості уявлення про природу як естетичну та морально-етичну цінність, формування образу гуманістичної екологічної поведінки і чистого майбутнього. В рамках переосмислення сутності суспільства як реальності організованої інституційними і інтеріоризованими нормами, де дійові особи грають соціальні норми, не маючи потреби вірити у них, нова екологічна парадигма буття людини світі як буття у культурі потребує сукупності таких стратегій, які можуть оптимізувати вживання обмежених ресурсів. Як справедливо пише В.Бурлачук, відходить у минуле розуміння суб'єкта як господаря світу, здатного панувати над ним і трансформувати його, сучасний світ дистанціюється від цієї своєї здатності та апаратів і дискурсів, що приводять його у дію. Суб'єкт у такому випадку постає по той бік своїх дій і опозиції до них [8, с. 263].

Критерієм визначення діалогічності стосунків між людьми в українському суспільстві є відношення до Іншого, яке може бути толерантним, нейтральним та

ворожим. Як уже відмічалось вище, толерантне ставлення до Іншого є прикметною рисою української ментальності. Але, толерантність тут має розумітися не як байдужість і не як пасивність (або терпимість у І.Левінаса), а як поєднання формальних принципів справедливості з етичним принципом поваги до людини взагалі, що засновується на повазі до чужих переконань. Толерантно українці ставляться навіть до Чужого, і у випадку якщо він є не толерантним або і відкритим ворогом, як це було у часи захоплення Росією Криму. Тут толерантність обертається відкритим потуранням ворогу на основі широкого розповсюдження пацифістських настроїв. Проте, як пише газета "Дзеркало тижня": "ми, попри всю нашу внутрішню неоднаковість, від "стратегічних братів-агресорів" відрізняємося в принципі. Наш горезвісний індивідуалізм - суть перевага, а не порок. Бо він не дозволяв нам, незважаючи ні на що, всі ці роки, перетворюватися на отару. Внутрішній індивідуалізм породжує критичне ставлення до догм, мимоволі відштовхує насаджуване згори. Ми непереможні не тому, що вони нас не розуміють. А тому, що не намагаються нас зрозуміти, відмовляючи нам у самому праві бути іншими" [9].

Проте найбільш розповсюдженим в українському суспільстві (в наслідок індивідуалізму як визначальної парадигми буття) є нейтральне ставлення до Іншого, яке в моделі діалогу, що спирається на феноменологічну традицію, передбачає розуміння його не лише як "зустрічі", а й як "не-зустрічі" "Я" та "Іншого" ("Інших"), яка відбувається у сфері "між" ("на межі"). Як справедливо відмічає О. Назаренко - діалогова філософія кваліфікує цю позицію не як єдність Я-Ти, де Ти - це моє друге Я чи моя об'єктивована совість, як це було у філософії Л.Фейєрбаха, а вказує на Іншого, котрий дійсно протистоїть Я, і який по-іншому і інше мислить, тобто, коли непорушно сприймається інакшість Іншого, але з нею не ведеться боротьба як з існуючим супротивником, а її структура вводиться у власне мислення, про неї мислять і, мислячи, її висловлюють.

Очевидно, що сьогодні діалогічність української культури треба розглядати у діалектичному взаємозв'язку її традиційності і архетиповості та інновацій. Монологічний характер сучасної української культури визначається її традиційним змістом як цілераціональністю діяльності та слабким інноваційним потенціалом. Інноваційний потенціал суспільства визначається соціокультурним потенціалом інноваційного розвитку суспільства і складається із певних характеристик громадян (інноваційної культури, сприйняття інновацій, креативних цінностей тощо) і влади (наявність політичної волі, професійної здатності і зацікавленості в інноваційному розвитку, обстоюванні національних інтересів тощо).

В рамках нашого дослідження важливо підкреслити, що розвиток інноваційних процесів не тільки збагачує здобутки науки, техніки і технологій, але й поліпшує якість буттєвого простору. Цей фактор особливо важливий для країн, що відчувають сильний тиск з боку так званих "споживчих культурних цінностей", породжених різноманітними проявами масової культури, які впроваджуються в суспільну практику.

Цифровий тип культури дозволяє громадянам незалежно від віку, статі, мови, культури, легко вести діалог мову зі своїми ровесниками чи однодумцями з інших країн, фактично, не відчуваючи цивілізаційних та культурних бар'єрів. "Долучені" до глобальних інформаційних процесів громадяни легко засвоюють здобутки інших національних культур, без проблем інтегруються в світові процеси, натомість "недолучені" – під впливом прискорених зовнішніх змін ще більше самовідчужуються, з усіх сил хапаючись за свою "застарілу" стадію соціалізації (Дзьобань). Держава повинна мати чіткий план впровадження досягнень цифрової культури в науці, освіті та повсякденному житті. Передусім – це інтеграція в євроатлантичний цифровий простір і поступово переорієнтація всього соціуму з "пострадянського" (російськомовного) на "євроатлантичний" цифровий контент. На порядку денному стоїть також завдання створення єдиних культурологічних інтернет-порталів із вичерпною інформацією про події культурного життя в регіонах.

Підсумовуючи усе вищевикладене, ми хочемо зазначити, що формування діалогічності української культури є необхідним вектором розвитку державної політики, адже це забезпечить вирішення ряду важливих проблем, без яких Україна не зможе самодостатньо розвиватися та стати повноправним членом спільноти розвинених країн світу. Тому, ми вважаємо, що чільну увагу треба приділити аспектам екологічної та гуманітарної сфер, зв'язок та взаємовплив яких ми доводимо у нашому дослідженні.

Інновації є необхідною частиною повноцінного розвитку будь-якої держави та суспільства, тому їх втілення у функціонування останніх є важливим обов'язком влади. Оскільки тільки забезпечення нормального функціонування гуманітарної сфери буде сприяти формуванню діалогічності культури, - вона є найважливішим напрямом культурної політики держави.

Список використаних джерел

Mihalchenko M.I. *Ukraine yak nova istorichna realnist': zapasniy gravev' Evropu / Mukola Ivanovuch Muhalchenko.* – Drohobuch : VF "Vidrodjennya", 2004.

Ukrains'ke sypil'stvo 1992-2010 : soc. monitoring. – K. : Instytut sociologii NAN Ukrainu, 2010.

Kul'chuc'kyi A. *Mirovospriyatje ukrainca / A. Kul'chuc'kyi // Ukrainkaya dusha.* – K., 1992.

Buchko A.K. *Fenomen ukrains'koi inteligencii: sprobja ekzistencijal'nogo doslidjennja / A.K. Buchko, I.V. Buchko.* – Drohobuch, 1997.

Ryabchuk M. *Postkolonial'nyi sundrom. Sposterejennja / M. Ryabchuk.* – K. : "K.I.C.", 2011.

"Urbanizacija i zagryznenie vozdyxa v gorodax." - Rejum dostypy: http://www.worldbank.org/depweb/beyond/wrru/wnr_10.pdf.

<http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Zminy2014-244f0.pdf>.

Burlachuk V. *Obraz sypil'stva v dzerkali konkretnogo sociologichnogo doslidjennja..*

http://gazeta.dt.ua/internal/svoji-_html

Stepyko K. M., Postgraduate student of department of humanitarian policy, National Institute of Strategic Studies (Ukraine, Kiev), stepiko@niss.gov.ua

State and tendencies of forming of dialogichnosti of the Ukrainian culture

The article considers the dialogic Ukrainian culture as an alternative to the current paradigm of human existence in the world, which helps limit egocentrism approval openness in relations with the 'other' and the natural environment. Special relevance of dialogic culture gets in the context of discussions of the relationship between past, present and future priorities, multicultural society, consistency between

the value orientations differently oriented state's population, overcoming the syndrome of "divided society". Adoption dialogic culture - current and important vector of humanitarian policy of the Ukrainian state, ensuring its integrity and security.

Keywords: dialogic and monologic culture, cultural policy, cultural dialogue, public policy, environmental threats.

Степико К. М., аспірантка отдела гуманитарной политики, Национальный институт стратегических исследований (Украина, Киев), stepiko@niss.gov.ua

Состояние и тенденции формирования диалогичности украинской культуры

В статье рассматривается диалогичность украинской культуры как альтернатива действующей парадигмы бытия человека в мире, которая способствует ограничению эгоцентризма, утверждению открытости в отношениях с "Другим" и естественной средой. Особую актуальность проблема диалогичности культуры приобретает в контексте дискуссий о соотношении прошлого, настоящего и приоритетов будущего, поликультурности общества, взаимосогласования разнородных ценностных ориентаций населения государства, преодоление синдрома "расколотого общества". Утверждение диалогичности культуры – актуальный и важный вектор развития гуманитарной политики украинского государства, обеспечение ее самобытности и безопасности.

Ключевые слова: диалогичность и монологичность культуры, культурная политика, культурный диалог, государственная политика, экологические угрозы.

* * *

УДК 304.4:316

Гарькавий Є.М.,

курсант, Військовий інститут Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), khylyko.m@gmail.com

РОЗБУДОВА ЗБРОЙНИХ СИЛ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Проаналізовано реальний стан та перспективи розбудови Збройних Сил як базового компонента забезпечення обороноздатності держави в контексті трансформації сектору безпеки за умов кризового стану українського суспільства.

Ключові слова: сектор безпеки України, Збройні Сили України, безпекове середовище, колективні системи безпеки.

Латинський вислів *Sivispace, parabellum* ("хочеш миру – готуйся до війни") як ніколи актуальний для українського суспільства. Події кінця 2013, початку 2014 року, зокрема: масові акції протесту проти правлячого політичного режиму, відсутність консенсусу в питаннях політичних та соціально-економічних трансформацій українського суспільства, зовнішнє втручання Російської Федерації в Криму і на Сході України засвідчили глибоку кризу державного ладу та сектору безпеки України.

На жаль, органи державної влади протягом всіх років незалежності хибно оцінювали характер новітніх загроз або ж не зважали на загрози національній безпеці України в силу низки чинників: несформованості політичної еліти, складних соціально-економічних, політичних й духовних процесів та недосконалої державної кадрової політики тощо. Згідно з доктринальними положеннями [1; 2; 3; 4; 5]. Україна дотримується політики позаблоковості і враховуючи тенденції та умови розвитку воєнно-політичної обстановки у світі, збройна агресія, в результаті якої могла б виникнути локальна або регіональна війна проти України, в середньостроковій перспективі вважається малоімовірною, проте реальність виявилась абсолютно протилежною.

Поточна ситуація в Україні пояснюється складною економічною обстановкою, дезорганізацією державних структур, плюс нинішні керівники не мають досвіду реагування на кризові явища. Силві структури знач-

ною мірою були деморалізовані внаслідок подій на "Євромайдані", а також через високий рівень внутрішньої корумпованості та виконанні невластивих завдань силовий блок виявився неспроможним здійснювати свої функції. Так, Міністерство внутрішніх справ не достатньо ефективно діяло щодо забезпечення правопорядку в країні, а Служба безпеки України вчасно не попередила зовнішню загрозу та не унебезпечила державний простір.

Водночас в умовах кризового стану, за крок до силового сценарію розвитку подій, Збройні Сили як складова сектору безпеки і оборони України є чи не єдиним з політичних інститутів суспільства, що забезпечив стійкість державного ладу в Україні, особливо в окремих політично-нестабільних регіонах. Проте кризовість державного управління, у тому числі і військового, фактично зробила українське військо неспроможним у визначений спосіб забезпечити стабільність і потенціал стримування в Криму.

Вищезазначені події вимагають критичного осмислення органами державної влади та громадянським суспільством питань безпеки та оборони, окреслення дієвої стратегії розвитку Збройних Сил та сектору безпеки в контексті трансформації вектору зовнішньої політики України в європейському і євроатлантичному напрямку.

Вагомими для трансформації сектору безпеки є дослідження Женевського центру демократичного контролю над збройними силами [6], що вже 14 років надає консультативну підтримку та реалізує програми практичної допомоги на місцях, розробляє й просуває відповідні демократичні норми на міжнародному та національному рівнях, пропагує передовий досвід і виробляє рекомендації для забезпечення ефективного демократичного контролю.

Україна тісно співпрацює з Женевським центром практично з моменту його створення. Варто відзначити доробки фахівців Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України [7] та центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова [8], що складають ліву частку вітчизняних досліджень сектору безпеки.

Термін "сектор безпеки України" був впроваджений порівняно недавно, проте на практиці до кінця ще не втілений. Певним поштовхом до його впровадження стало затвердження Президентом України Стратегії національної безпеки [9] та Стратегічного оборонного бюлетеню [4], які значно розширили поняття безпека та оборона України.

Проблематику сектору безпеки України вивчає значна кількість вітчизняних і зарубіжних науковців: О.Белов, О.Бодрук, О.Гончаренко, М.Горелов, О.Литвиненко, Е.Лісидин, О.Маркєєва, Р.Марчук, О.Мельник, П.Неботов, О.Полтораков, О.Скибінецький, М.Сунгуровський, Д.Шерр та ін.

Воєнні аспекти забезпечення сектору безпеки України були проаналізовані у працях: А.Бабакіна, В.Бочарнікова, О.Белова, В.Гречанінова, Л.Гейбла, С.Гурака, В.Павленка, Л.Полякова, С.Свешнікова, В.Смолянюка, А.Чикала та ін.

Метою даної статті є з'ясувати реальний стан та перспективи розбудови Збройних Сил як базового компонента забезпечення обороноздатності держави в